

**Lastensuojelun Keskusliiton lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle
hallituksen esityksestä eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi ja
arvonlisäverolain 38 §:n muuttamisesta**

Viite OKM 15/010/2015

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä varhaiskasvatuslaiksi.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi varhaiskasvatuslaki, joka täydentäisi eduskunnan 13.3.2015 hyväksymää varhaiskasvatuslain ensimmäistä vaihetta. Samalla lasten päivähoidosta annettu laki (36/1973) kumottaisiin. Laissa säädettäisiin lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä kunnan velvollisuudesta järjestää varhaiskasvatusta. Laissa uudistettaisiin ja selkeytettäisiin varhaiskasvatuksen sääntelyä painottaen ensisijaisesti lapsen etua ja oikeuksia sekä vahvistettaisiin muun muassa varhaiskasvatuksen suunnittelua, toimijoiden yhteistyötä sekä lasten ja huoltajien vaikuttamismahdollisuuksia. Lailla saatettaisiin loppuun hallinnonalasiirto sosiaali- ja terveysministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriöön.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää kannatettavana, että lasten päivähoidossa sovelletut useisiin eri sosiaalihuollon järjestämistä koskeviin lakeihin ja asetuksiin kuuluneet säännökset kootaan esityksen mukaisesti varhaiskasvatuslakiin. Kokonaisuuden selkeyden näkökulmasta on hyvä, että jatkossa myös henkilökunnan koulutuksesta, henkilöstön mitoituksesta ja yksityisiä palveluntuottajia koskevista velvoitteista säädettäisiin varhaiskasvatuslaissa.

Lastensuojelun Keskusliitto korostaa lausunnossaan seuraavia asioita:

- Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että vain pitkäjänteinen lapsi- ja perhepolitiikka mahdollistaa suunnitelmallisen ja tavoitteellisen varhaiskasvatuksen toteutumisen sekä lapsen edun toteutumisen varhaislapsuudessa.
- Keskusliitto pitää erittäin kannatettavana että lapsen edun ensisijaisuus kirjataan lakiin. Lapsen edun tulee ohjata niin varhaiskasvatuksen suunnittelua, järjestämistä kuin päätöksentekoa. Lapsen edun toteutuminen

varhaiskasvatuksessa edellyttää muun muassa lapsen osallisuutta, lisää lasten yhdenvertaisuutta ja korostaa yksilöllisyyttä ja monimuotoisuutta.

- Keskusliitto pitää tärkeänä, että suomalaisen varhaiskasvatusjärjestelmän keskeisiä vahvuuksia, kuten kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuutta sekä osaavaan ja laajan koulutustaustan omaavan henkilöstön merkitystä korostetaan. Samalla on tärkeää että lainsäädännön ja ohjauksen kautta luodaan edellytykset, joiden kautta työn tekeminen ammattitaitoa vastaavasti on mahdollista. Huomiota tulee kiinnittää muun muassa varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamiseen ja laadun kehittämiseen, lapsen tarvitseman tuen saatavuuteen, yhteistyön toimivuuteen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja toimenkuvien selkeyttämiseen.
- Lisäksi on keskeistä että laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytykset turvataan. Säännöllisellä arvioinnilla sekä erilaisilla valvontamenettelyillä on tämän takaamisessa keskeinen asema.

Yleistä

Hallituksen esityksen mukaisesti varhaiskasvatuslaissa korostetaan **lapsen edun ensisijaisuutta¹ sekä lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen**. Esityksen taustalla on nykyistä lainsäädäntöä huomattavasti vahvemmin YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen keskeiset periaatteet ja oikeudet. Lastensuojelun Keskusliitto pitää lakiesityksen lähtökohtia hyvinä ja kannatettavina. Varhaiskasvatus nähdään keskeisenä lapsia koskevana palveluna joka on merkittävä myös koko perheen kannalta.

Samalla Lastensuojelun Keskusliitto haluaa kiinnittää huomiota **uudistuksen aikatauluun ja käsittelyjärjestykseen**. On hämmäntävää, että opetus- ja kulttuuriministeriön virkatyönä valmisteleva luonnos varhaiskasvatuslaiksi laitettiin lausunnoille samaan aikaan kun uudistuksen ensimmäinen vaihe oli vielä eduskunnan käsiteltävänä. Seurauksena tästä oli se, että kesken lausuntoajan osa nyt lausuttavana olevasta kokonaisuudesta eli varhaiskasvatuslain ensimmäinen vaihe, sai eduskunnan hyväksynnän.

¹ Lapsen edun huomioiminen perustuu YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 3 artiklaan, jonka mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.

Käsittelyjärjestys on hämmentävä myös siinä mielessä, että sekä sivistysvaliokunta² että sosiaali- ja terveysvaliokunta³ totesivat että lain kokonaisuudistus vaatii vielä jatkovalmistelua ja tulee tehdä huolella.

Eduskunnan hyväksyessä varhaiskasvatust lain ensimmäisen vaiheen, annettiin uudistuksen jatkovalmistelua ja seuranta koskeva lausuma. Lausuman mukaan hallituksen tulee seurata uuden varhaiskasvatust lain kokonaisvaikutuksia ja ryhtyä toimenpiteisiin laista puuttuvien keskeisten määritelmien täsmentämiseksi. Nyt näihin ei kuitenkaan ryhdytty. Hallituksen esitys on laadittu muun muassa henkilöstöä koskevien kysymysten osalta voimassaolevan lainsäädännön mukaisesti, koska selkeää kokonaisnäkemyä ei valmistelun aikana löydetty.

Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto pitää erittäin valitettavana, että varhaiskasvatusta koskevien uudistusten toteuttamiseen ei ole esitetty juurikaan määrärahoja. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että lakiuudistuksen taloudelliset vaikutukset tulee arvioida nykyistä tarkemmin ja turvata uudistukselle riittävät taloudelliset resurssit. Investoimalla peruspalveluihin ja ehkäisevään työhön säästetään kalliista korjaavista toimenpiteistä. On toivottavaa, että myös suomalaisessa keskustelussa ja päätöksenteossa kiinnitetään nykyistä enemmän huomiota varhaiskasvatustuksen merkitykseen lapselle sekä sen kustannusvaikuttavuuteen erityisesti huono-osaisten perheiden, ja heikommassa asemassa olevien lasten kohdalla⁴.

Lastensuojelun Keskusliitto **peräänkuuluttaakin nykyistä pitkäjänteisempää lapsi- ja perhepolitiikkaa, jonka avulla pystytään varmistamaan lapsen edun toteutuminen varhaislapsuudessa.**

Varhaiskasvatust on kasvatustuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä varhaiskasvatust määritellään selkeästi kasvatustuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jonka lähtökohtana on lapsen etu. Esityksen

² Sivistysvaliokunnan mietintö 29/2014 vp

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/sivm_29_2014_p.shtml

³ Sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunto 20/2014 vp

http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/stvl_20_2014_p.shtml

⁴ Sipilä Jorma ja Österbacka Eva (2013). Enemmän ongelmien ehkäisyä, vähemmän korjailua?

Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus Valtiovarainministeriön julkaisu 11/2013

http://www.2014.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/08_muut_julkaisut/20130408Enemman/perhe_NETTI.pdf

mukaisesti edellä mainitut varhaiskasvatuksen osa-alueet voivat painottua eri tavoin eri-ikäisillä lapsilla, eri vuorokauden aikana annettavassa varhaiskasvatuksessa sekä erilaisissa toimintamuodoissa kuten päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai kerho- ja leikkitoiminnassa.

Kuten esityksessä todetaan, varhaiskasvatus on lapsen oikeus. Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä että oikeus säilyy nykyistä vastaavana, eikä lapsen subjektiivista päivähoito-oikeutta rajata jatkossakaan. Subjektiivinen päivähoito-oikeus turvaa lasten välistä tasa-arvoa ja varmistaa, että varhaiskasvatusta ja sen muotoa koskeva valinta voidaan tehdä lapsen tarpeista käsin⁵.

Esitys korostaa varhaiskasvatusta kasvatus- ja koulutuspalveluna sosiaalipalvelun sijaan. Suunta on hyvä, ja se luo edellytykset lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista korostavalle eheälle jatkumolle varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välille.

Varhaiskasvatuksen tavoitteet on määriteltä laajasti ja ne perustuvat kokonaisvaltaiseen näkemykseen lapsen kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta. Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että toimintaan liittyvien tavoitteiden lisäksi muun muassa lapsen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, vuorovaikutukseen, yhdenvertaisuuteen sekä osallisuuteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin liittyvät tavoitteet ovat vahvasti esillä. Myös liikkumisen merkityksen nostaminen esiin varhaiskasvatuksen tavoitteissa on erittäin kannatettavaa.

Monialaisen yhteistyön merkitys

On keskeistä, että tarvittaessa varhaiskasvatuksen käytettävissä on laaja monialainen osaaminen ja asiantuntemus. Kunnan tulee varhaiskasvatusta järjestäessään toimia yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa. Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että eri toimialojen ja palvelujen välinen yhteistyö on hallituksen esityksessä vahvasti esillä ja siitä säädetään omassa pykälässään (7 §). Yhteistyöhön liittyvät kysymykset ovat hyvin esillä myös liittyen muun muassa lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tukemiseen (17 §, 21 §) sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan (28 §).

⁵ Lastensuojelun Keskusliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi lasten päivähoitolaista annetun lain 11 a §:n muuttamisesta ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen)
http://www.lskl.fi/vaikuttaa/lausunnot/varhaiskasvatus_on_lapsen_oikeus.3350.news

Parhaimmillaan monialainen yhteistyö takaa tarvittavan tuen lapselle ja samalla huomio perheen tilanteen ja olosuhteet. Lapsen hyvinvoinnin kannalta perhe on keskeisessä asemassa. Varhaiskasvatuksessa tarvitaan osaamista tunnistaa myös perheen mahdollisia tuen tarpeita sekä tietämystä kunnassa olevista perhepalveluista jotta perhe osataan tarvittaessa ohjata näiden palveluiden piiriin.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä ohjauksesta ja neuvonnasta on säädetty omassa pykälässään (23 §). Toimivan ja hyvin resursoitun palveluohjauksen avulla perheille voidaan tarjota ja antaa tietoa käytettävissä olevista, lapsen edun ja perheen tarpeiden mukaisista varhaiskasvatusta tukevista palveluista. Toimiva yhteistyö on keskeistä myös sosiaalihuoltolain näkökulmasta, jossa tavoitteena on vahvistaa peruspalveluita, ja niissä toteutettavaa ehkäisevää työtä ja varhaista tukea.

Ohjauksen ja neuvonnan rooli on keskeinen myös siinä mielessä, että sen kautta lapsen vanhemmille tai muille huoltajille voidaan tarjota tietoa eri varhaiskasvatusmuodoista, niiden eroista ja ominaispiirteistä. Vanhemmilla tulee olla mahdollisuus saada riittävästi tietoa päätöksentekonsa tueksi, jotta he voivat valita sekä lapsen edun että perheen tarpeiden kannalta parhaan varhaiskasvatusmuodon.

Varhaiskasvatusympäristön laatu keskeistä yhdenvertaisuuden näkökulmasta

Lastensuojelun Keskusliitto pitää täsmennyksiä toimintaympäristöä ja ravintoa koskevien säännösten sanamuotoihin kannatettavina. On hyvä, että toimintaympäristöä koskevassa säännöksessä on kiinnitetty huomiota fyysisen ympäristön lisäksi myös psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön, kuten kiusaamisen ehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen. Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto pitää keskeisenä, että huomiota on kiinnitetty myös vammaisiin ja toimintarajoitteisiin lapsiin niin tilojen esteettömyyden, kuin välineiden suunnittelun ja hankinnan näkökulmasta.

Turvallisen ja terveellisen varhaiskasvatusympäristön näkökulmasta on keskeistä, että päiväkotien sisäilmaongelmiin puututaan tehokkaasti. Lisäksi huomiota tulee kiinnittää erilaisten väistö- ja väliaikaistilojen soveltuvuuteen päiväkotitoimintaan.

Lasten ja vanhempien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen

Hallituksen esityksessä korostetaan lasten sekä lasten vanhempien ja muiden huoltajien osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Lapsen mielipide on selvitettävä ja otettava huomioon niin varhaiskasvatusta suunniteltaessa,

toteutettaessa kuin arvioidessa⁶. Tämä on hyvä askel, sillä erityisesti pienten, alle kouluikäisten lasten osallisuuden toteutumisessa on ollut haasteita. Kuten opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta toteutettu lasten kuuleminen⁷ vahvisti, lapsilla on monipuolisia ja tärkeitä näkemyksiä varhaiskasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Kaikkien lasten tosiasiallisten osallistumismahdollisuuksien turvaaminen sekä näkemysten ja mielipiteiden huomioon ottaminen tulee olla jokapäiväistä ja osa arkea. Myös vanhemmat haluavat olla nykyistä enemmän mukana lapsensa varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja kehittämisessä². Jo nyt erilaiset vanhempainillat, kasvatuskeskustelut ja muut vastaavat tilaisuudet ovat osa varhaiskasvatuksen käytäntöjä, mutta niiden merkitystä tulee kehittää niin että ne mahdollistaisivat todellisen toiminnan suunnitteluun ja arviointiin osallistumisen. Samalla Lastensuojelun Keskusliitto esittää että pykälän sanamuotoja tarkennetaan toimintayksikössä järjestettävän varhaiskasvatuksen suunnittelun ja arvioinnin osalta. Vaikuttamismahdollisuuksien turvaaminen on keskeistä, mutta samalla vaikuttamisen taso ja roolit tulisi määritellä tarkemmin.

Lapsen tukemista koskevien säännösten uudistaminen kohti kolmiportaisen tuen mallia

Esityksen mukaan lapsen tukemista koskevia säännöksiä uudistetaan kohti kolmiportaisen tuen mallia. Tukea olisi varhaiskasvatuksessa annettava heti tuen tarpeen ilmettyä tarpeellisin pedagogisin, rakenteellisin ja hyvinvointia tukevin järjestelyin. Tarkoituksena on, että lapsi voisi siirtyä tuen tasolta toiselle joustavasti ja tarpeen mukaan. Lastensuojelun Keskusliitto pitää uudistuksen suuntaa oikeana, sillä lapsen edun näkökulmasta tärkeintä on oikea-aikainen, riittävä ja tarkoituksenmukainen tuki. Lapsen tukemista varhaiskasvatuksessa koskevan luvun säännökset on kuitenkin kirjoitettu lakiluonnokseen varsin epämääräisesti ja niiden selkiyttämiseen tulee jatkovalmistelussa kiinnittää huomiota.

Esityksen mukaan tuen tarve, tukitoimet sekä niiden toteuttaminen ja vaikuttavuus kirjattaisiin lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja tuen tarvetta, riittävyttä ja sopivuutta olisi arvioitava säännöllisesti. Arvioinnin tekemisestä vastaisi lastentarhanopettaja tai erityislastentarhanopettaja, ja arvioinnin tulisi perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen. Lastensuojelun Keskusliitto pitää keskeisenä, että myös lapsen vanhemman tai muun huoltajan mielipiteet ja

⁶ Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan mukaan lapsella on oikeus ilmaista vapaasti omat näkemyksensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa hallinnollisissa toiminnaissa. Ja jotta lasten osallistuminen olisi merkityksellistä, heidän näkemyksilleen olisi annettava asianmukainen painoarvo.

⁷ Vaikuta varhaiskasvatukseen. Lasten ja vanhempien kuuleminen osana varhaiskasvatuksen lainsäädäntöprosessia. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13.

näkemykset huomioidaan tukea arvioitaessa sekä kirjataan varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Henkilöstön mitoituksesta tuen tilanteissa (20 §) säädettäisiin nykyistä sääntelyä vastaavasti, kuitenkin siten, että sanamuotoa täsmennettäisiin. Luonnoksen mukaan erityistä tukea saava yksi tai useampi lapsi olisi aina huomioitava joko ryhmän lasten lukumäärää pienentävänä tai kasvatus- opetus- tai hoitohenkilöstön lukumäärää lisäävänä paitsi silloin jos ryhmässä olisi joko lapsi- tai ryhmäkohtainen avustaja. Pykälä olisi siis velvoittava vain erityistä tukea saavien kohdalla, tehostettua tukea saavien lasten kohdalla säädettyjä keinoja voisi käyttää tarvittaessa. Sanamuodon täsmennys voi osaltaan selkeyttää nykyistä tilannetta, mutta samalla se herättää kysymyksen siitä tulevatko tehostettua tukea tarvitsevien lapsien yksilölliset tarpeet huomioitua yhdenmukaisesti ja riittävästi eri puolilla Suomea.

Muutoksenhausta tukeen liittyvistä henkilökohtaisista palveluista on säädetty omassa pykälässään (64 §). Pykälän mukaan päätökseen, joka koskee 19 §:ssä tarkoitettuja henkilökohtaiseen käyttöön tarkoitettuja tukeen liittyviä palveluja, voi hakea muutosta. Jatkovalmistelussa tulisi harkita pysytäänkö etukäteen määrittelemään ehtoja ja/tai perusteita siihen mitkä ovat henkilökohtaisia palveluja, sillä tämä selkeyttäisi lain tulkintaa ja myös oikeusturvakeinojen käyttöä. Toisaalta lista ei voi olla tyhjentävä, jotta ei poisteta järjestelmän joustavuutta.

Suunnitelmallisuutta ja tavoitteellisuutta varhaiskasvatukseen

Esitysluonnoksen mukaisesti Opetushallitus laatii lakiin perustuen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä säännöksen tavoitteita varhaiskasvatuksen yhdenvertaisen toteutumisen edistämisestä, varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisesta sekä varhaiskasvatuksen laadun kehittämisen ohjaamisesta. Valtakunnallisesti velvoittavien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kautta luodaan myös hyvät edellytykset lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista edistävälle eheälle jatkumolle varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen välille. Opetushallitukselle tulee turvata riittävät määrärahat niin asiantuntemukseen kuin valvontaan liittyvien tehtävien osalta. Myös uudistukseen liittyvä neuvonta, tiedottaminen, muu asiakaspalvelutyö ja informaatio-ohjaus vaativat resursseja.

Myös säännös paikallisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisen velvoittavuudesta on kannatettava, jotta voidaan varmistaa muun muassa toimivat paikalliset yhteistyörakenteet niin varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen kuin varhaiskasvatuksen ja sosiaali- ja terveystoimen välillä.

Hallituksen esityksessä perustellaan jokaiselle lapselle laadittavan henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman merkitystä muun muassa lasten ja vanhempien

osallisuuden ja vaikuttamismahdollisuuksien sekä lapsen oppimisen ja kehityksen tukemisen näkökulmista. Näistä näkökulmasta säännösesitys voi olla perusteltu. Samalla olisi kuitenkin tärkeää, että tähän varataan riittävät resurssit, eikä suunnitelmien tekeminen ole pois muusta, lapsiryhmässä tehtävästä työstä. Jatkovalmistelussa on myös syytä tarkentaa kuinka lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen toteutetaan perhepäivähoidossa olevien lasten kohdalla.

Varhaiskasvatuksen valvonta ja arviointi

Varhaiskasvatuksen suunnittelua täydentäisi velvollisuus omavalvontasuunnitelman laatimiseen. Esityksen mukaan kunnan, kuntayhtymän tai muun palveluntuottajan olisi laadittava omavalvontasuunnitelma varhaiskasvatuksen laadun, turvallisuuden ja asianmukaisuuden varmistamiseksi. Jo nykyisen lainsäädännön mukaan säännös toiminnan omavalvonnasta koskee yksityisiä palveluntuottajia, mutta velvollisuus laajenisi nyt koskemaan kaikkia varhaiskasvatuksen järjestäjiä. Yhdenvertaisuuden näkökulmasta uudistusta voidaan pitää hyvänä.

Omavalvonnan tarkoituksena on turvata asiakkaiden ja henkilökunnan vaikutusmahdollisuuksia palvelun sisältöön ja laatuun. Suunnitelman tulisi olla julkisesti nähtävillä ja asiakkailla ja henkilökunnalla tulisi olla mahdollisuus antaa palautetta toiminnasta. Jotta omavalvonnalla voidaan todellisuudessa vahvistaa asiakkaan osallisuutta, on vanhemmille ja lapsille tarjottava riittävästi tietoa käytettävissä olevista oikeusturvakeinoista ja mahdollisiin epäkohtiin puuttumisen tavoista. On tärkeää, että omavalvonnan lisäksi myös muut valvontamenettelyt on resursoitu riittävästi.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hallituksen esitykseen sisältyvää varhaiskasvatuksen arviointia koskevaa velvoitetta hyvänä sen edistäessä varhaiskasvatuksen laatua. Samalla huomiota tulee kiinnittää siihen, että varhaiskasvatuksen arviointitoiminta resursoidaan riittävästi⁸. Esityksen mukaan arviointi hoidettaisiin Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen nykyisillä voimavaroilla.

Suunnittelun ja arvioinnin tueksi tarvitaan myös kattavaa tilastotietoa. Esityksen mukaisesti Tilastokeskus vastaa jatkossa tilastoinnista Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen sijaan. On tärkeää, että Tilastokeskuksen resurssit tähän turvataan. Tiedon tuotannossa yhteistyö muun muassa Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa on

⁸ Kuten sosiaali- ja terveysvaliokunta korosti lausunnossaan, varhaiskasvatuksen arviointitoimintaa ei voi suoraan rakentaa samanlaiseksi kuin muun opetuksen arviointi, jossa suuri painopiste on oppimistuloksilla.

jatkossakin keskeisestä, sillä erilaisen lasten hyvinvointiin liittyvän tiedon tarve on myös varhaiskasvatuksen kehittämisen kannalta keskeistä.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen perusedellytyksenä ammattitaitoinen, monipuolisen koulutustaustan omaava ja riittävä henkilöstö

Varhaiskasvatuksessa toimitaan lähtökohtaisesti moniammatillisessa työyhteisössä ja toiminta tapahtuu keskeisesti vuorovaikutuksessa. Lastensuojelun Keskusliitto pitää erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatusta kehitetään niin että kaikkien henkilöstöryhmien osaaminen ja asiantuntijuus saadaan käyttöön. Pelkästään lainsäädännön keinoin tätä ei saada aikaiseksi. Toimenkuvien selkeyttäminen lähtee arjen käytännöistä ja edellyttää vahvaa ja osaavaa johtajuutta. Keskeistä on myös kehittää nykyisten koulutusten sisältöä, jotta ne vastaavat paremmin varhaiskasvatustyön tarpeita. Koulutusten kehittämisessä tulee hyödyntää Korkeakoulujen arviointineuvoston ja Koulutuksen arviointineuvoston suosituksia⁹.

Säännös liittyen ryhmäkoon määrittelyyn vaatii tarkennusta

Hallituksen esityksen mukaan päiväkodin yhdessä ryhmässä saisi olla yhtä aikaa läsnä enintään kolmea hoito- ja kasvatustehtävissä olevaa henkilöä vastaava määrä lapsia. Lakiesityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan että rajausta koskisi vain kokopäivähoidossa olevia lapsia. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että mikäli ryhmäkoosta säädetään sitovasti, tulee siinä ottaa huomioon myös osapäivähoitoon olevat lapset. On myös syytä huomioida muutoksen taloudelliset vaikutukset sekä kuntien todelliset mahdollisuudet varautua muutokseen.

Ryhmäkoosta puhuttaessa nykyistä enemmän huomiota tulisi kiinnittää myös päiväkodin tiloihin ja niiden kokoon sekä siihen, miten toiminnan järjestämisellä ja jakamisella eri tiloihin voidaan vaikuttaa lapsiryhmän toimintaan. Päiväkodin sisätilojen ja ulkotilojen laaja hyödyntäminen olisi myös lasten liikkumaan kannustamisen kannalta keskeistä.

Monien tutkimusten mukaan aikuisten määrä suhteessa lapsiin on varhaiskasvatuksen keskeinen laatutekijä¹⁰. Verrattuna muihin OECD -maihin, on henkilöstön mitoitus suhteessa ryhmän lapsimäärään Suomessa verraten hyvä. Lastensuojelun Keskusliitto pitääkin nyt voimassa olevan lain mukaista henkilöstön mitoitus pääsääntöisesti hyvänä. On kuitenkin keskeistä, että myös osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa olisi voimassa sama henkilöstömitoitus kuin kokopäiväisessä

⁹ Varhaiskasvatuksen koulutus Suomessa. Arviointi koulutuksen tilasta ja kehittämistarpeista
http://www.kka.fi/files/1960/KKA_0713.pdf

¹⁰ Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinjat. Tausta-aineisto varhaiskasvatusta koskevaa lainsäädäntöä valmistelevan työryhmän tueksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12.

varhaiskasvatuksessa. Lastensuojelun Keskusliitto esittää, että esitysluonnoksen mukaisesta erillisestä henkilöstömitoituksesta osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa oleville kolme vuotta täyttäneille lapsille luovutaan. Toiminnan järjestämisen näkökulmasta keskeistä olisi kiinnittää huomiota myös siihen, miten määritellystä suhdeluvusta poiketaan toimintapäivän aikana¹¹.

Muut huomiot

Lastensuojelun Keskusliitto pitää kannatettavana niin kutsutun lähipalveluperiaatteen lisäämistä lakiin. Esityksen mukaan kunnan olisi järjestettävä varhaiskasvatusta lähellä palvelun käyttäjiä ottaen huomioon asutuksen sijainti sekä liikenneyhteydet. Pykälätekstin muotoilu on kuitenkin hyvin väljä ja jättää tulkinnanvaraa. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden kannalta olisi keskeistä että kaikilla palvelua tarvitsevilla on mahdollisuus saada sitä samojen objektiivisten perusteiden mukaisesti. On syytä pohtia miten lainsäädännöllisin keinoin voidaan varmistaa, ettei päivähoitomatka muodostu lapselle hänen ikänsä huomioon ottaen liian pitkäksi. Samalla on syytä huomioda, että perheen näkökulmasta lähipalvelu voi olla myös naapurikunnan alueella sijaitseva varhaiskasvatusyksikkö johtuen esimerkiksi perheen oman kodin tai vanhemman työpaikan sijainnista.

Uudistus nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna on myös se, että hallituksen esityksen mukaan sairaalan sijaintikunta voisi järjestää sairaalahoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatusta siinä määrin kuin se hänen terveytensä tai muut olosuhteet huomioon ottaen olisi tarkoituksenmukaista. Esityksen mukaisesti laissa halutaan korostaa lapsen mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen. Tavoitteena tulisi kuitenkin olla jokaisen lapsen oikeus osallistua varhaiskasvatukseen.

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä että tietojen vaihtoon ja salassapitoon liittyvät säännökset ovat selkeät ja ne on nostettu esiin omassa luvussaan. Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä, että hallituksen esityksen perusteluissa on mainittu asiakasmaksusäännösten uudistaminen. Uudistaminen on tarpeellista, sillä kunnilla on erilaisia käytäntöjä muun muassa osapäiväisen ja osa-aikaisen hoidon maksujen määräytymiseen.

¹¹ Voimassa olevan lainsäädännön mukaan suhdeluvusta voidaan poiketa, jos lasten keskimääräiset hoitopäivät ovat jatkuvasti huomattavasti vähäisemmät kuin toimintapäivät. Lyhytaikainen suhdeluvun ylitys voi käytännössä tapahtua myös aamulla ja aamupäivällä, kun suuri osa lapsista on jo tullut päiväkotiin, mutta seuraavan työntekijän vuoro ei ole vielä alkanut, sekä iltapäivällä ja illalla, kun suuri osa lapsista on vielä paikalla, mutta aamuvuorolaisen työvuoro on jo päättynyt. Myös muut lyhytaikaiset suhdeluvun ylitykset ovat mahdollisia erilaisten palaverien, koulutusten ym. vuoksi.

Lopuksi Lastensuojelun Keskusliitto kiinnittää huomiota lakiluonnoksessa käytettyyn käsitteeseen ”lapsen vanhempi tai muu huoltaja” joka poikkeaa lainsäädännössä yleisesti käytetystä käsitteestä ”lapsen huoltaja tai muu laillinen edustaja”. Kasvatuskumppanuuden näkökulmasta vanhempien huomioiminen on keskeistä ja tässä mielessä ko. käsitteen käyttö voi olla perusteltua. Lastensuojelun Keskusliitto esittää pohdittavaksi, tulisiko käytettäviin käsitteisiin kiinnittää huomiota jatkovalmistelussa.

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä että esityksessä varhaiskasvatus määritellään selkeästi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jonka lähtökohtana on lapsen etu. Lastensuojelun Keskusliitto pitää tärkeänä että lapsen oikeus varhaiskasvatukseen säilyy nykyisellään, eikä lapsen subjektiivista päivähoito-oikeutta rajata jatkossakaan.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen perusedellytyksenä on ammattitaitoinen, monipuolisen koulutustaustan omaava ja riittävä henkilöstö. Jatkovalmistelussa huomiota tulee kiinnittää toimenkuvien selkeyttämiseen ja siihen että koko varhaiskasvatushenkilöstön osaaminen ja asiantuntijuus saadaan käyttöön.

Eri toimialojen ja palvelujen välinen yhteistyö on hallituksen esityksessä hyvin esillä. Lisäksi Lastensuojelun Keskusliitto korostaa toimivan ja hyvin resursoidun palveluohjauksen merkitystä.

Esitysluonnoksen mukaan lapsen tukemista koskevia säännöksiä uudistetaan kohti kolmiportaisen tuen mallia. Lastensuojelun Keskusliitto pitää uudistuksen suuntaa oikeana, sillä lapsen edun näkökulmasta tärkeintä on oikea-aikainen, riittävä ja tarkoituksenmukainen tuki. Jatkovalmistelussa säännöksiä tulee kuitenkin vielä tarkentaa. Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että vanhempien mielipiteet ja näkemykset tulee huomioida tukea arvioitaessa sekä kirjata varhaiskasvatussuunnitelmaan. Jatkovalmistelussa tulisi pohtia myös henkilökohtaisten palvelujen ehtoja ja perusteita.

Varhaiskasvatuksen suunnittelu, valvonta ja arviointi muodostavat esityksessä kattavan kokonaisuuden. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden merkitys on keskeinen niin yhdenvertaisuuden, varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteuttamisen kuin laadun kehittämisen näkökulmasta. Myös paikallistason suunnitelmat ovat

keskeisiä, jotta voidaan varmistaa toimivat paikalliset yhteistyörakenteet. Samalla on keskeistä että laadukkaan varhaiskasvatuksen edellytykset turvataan. Arvioinnilla sekä erilaisilla valvontamenettelyillä on tämän takaamisessa keskeinen asema.

Lastensuojelun Keskusliitto korostaa, että mikäli ryhmäkoosta säädetään sitovasti, tulee ottaa huomioon myös osa-aikahoidossa olevat lapset. Myös taloudelliset vaikutukset tulee arvioida huolella. Ryhmäkoosta puhuttaessa nykyistä enemmän huomiota tulisi kiinnittää myös päiväkodin tiloihin ja niiden kokoon sekä siihen, miten toiminnan järjestämisellä ja jakamisella eri tiloihin voidaan vaikuttaa lapsiryhmän toimintaan. Myös henkilöstön mitoitus on keskeinen varhaiskasvatuksen laatutekijä. Lastensuojelun Keskusliitto pitää voimassa olevan lain mukaista henkilöstön mitoitusta pääsääntöisesti hyvänä. On keskeistä, että myös osapäiväisessä varhaiskasvatuksessa lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku määritellään samalle tasolle kuin kokopäiväisessä varhaiskasvatuksessa.

Lastensuojelun Keskusliiton aiemmat lausunnot aiheesta:

- Lastensuojelun Keskusliiton lausunto Sivistysvaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
- Lastensuojelun Keskusliiton lausunto Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (StV) hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi
http://www.lskl.fi/vaikuttaa/lausunnot/lapsen_oikeus_varhaiskasvatukseen_sailyttava.3584.news
- Lastensuojelun Keskusliiton lausunto varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksistä
http://www.lskl.fi/vaikuttaa/lausunnot/varhaiskasvatus_on_ensisijaisesti_lapselle_suunnattu_palvelu.3351.news
- Lastensuojelun Keskusliiton lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi lasten päivähoidosta annetun lain 11 a §:n muuttamisesta ja lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta (subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajoittaminen)

http://www.lskl.fi/vaikuttaa/lausunnot/varhaiskasvatus_on_lapsen_oikeus.3350.news